

Απρίλιος... 1941

Η ΗΣΥΧΙΑ ΤΗΣ νύχτας διαταρασσόταν ασταμάτητα από τα ουρλιαχτά και τους πυροβολισμούς που αντηχούσαν στα γύρω βουνά. Το ολόγιομο φεγγάρι έκανε τα πάντα ορατά, και δύσκολα μπορούσε κανείς να κρυφτεί. Στο μικρό εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής πρόλαβε και βρήκε καταφύγιο ένα ζευγάρι με το νεογέννητο αγοράκι του, στο ιερό πίσω από την αγία τράπεζα. Οι πυροβολισμοί που πλησίαζαν προς το μέρος τους έκαναν το παιδί να ξυπνήσει από τον βαθύ ύπνο και να αρχίσει να κλαίει. Ο άντρας έκανε ένα νεύμα προς τη γυναίκα να το κάνει να σταματήσει και αθόρυβα πλησίασε την ξύλινη πόρτα για να δει από τη χαραμάδα τι γινόταν έξω. Εκείνη πήρε το μωρό στην αγκαλιά της και με κάθε τρόπο προσπαθούσε να το κάνει να σωπάσει. Μάταια όμως. Ο άντρας ξαναγύρισε δείχνοντας με τις κινήσεις του ότι είχαν πλησιάσει αρκετά και έπρεπε πάση θυσία η μητέρα να κάνει το μωρό να πάψει το κλάμα. Φανερά τρομαγμένη και σε απόγνωση, εκείνη ξέσπασε σε έναν βραχνό υπόκωφο θρήνο, κλείνοντας βίαια με τα χέρια της το στόμα του μωρού, που έκλαιγε όλο και πιο δυνατά.

Το πνιχτό κλάμα που αντηχούσε μέχρι λίγα δευτερόλεπτα πριν στην άδεια εκκλησία σταμάτησε απότομα. Απέξω

ακούστηκαν οι φωνές των στρατιωτών που είχαν φτάσει στην πόρτα.

«Gehen wir wieder zurück. Es ist niemand da». Ο λοχίας διέταξε να γυρίσουν πίσω γιατί «δεν είναι κανένας εδώ», αλλά ένας από τους στρατιώτες, πιάνοντας και τραβώντας με δύναμη την πόρτα της εκκλησίας, ζήτησε να ψάξουν και μέσα.

«Wir müssen auch in der Kirche suchen».*

«Die Tür ist von außen abgeschlossen. Niemand kann drinnen sein»,** είπε με σιγουριά ο λοχίας και, ακολουθώντας τις διαταγές του, οι υπόλοιποι γύρισαν πίσω στο χωριό.

Το σούρσιμο της μικρής κρυφής πόρτας πάνω στο χωμάτινο δάπεδο στο πίσω μέρος του ιερού έκανε τη γυναίκα να τρομάξει και να πάρει το χέρι της από το στόμα του μωρού κρύβοντάς το σφιχτά στην αγκαλιά της. Ο άντρας, ακούγοντας τον θόρυβο, έτρεξε προς τα πίσω. Από τη μισάνοιχτη πόρτα εμφανίστηκε το γερασμένο πρόσωπο μιας μαυροντυμένης γυναίκας.

«Εδώ είστε;» ακούστηκε χαμηλόφωνα με τη βραχνή της φωνή.

«Εσύ είσαι, κυρα-Μαρουσιάννα;» ρώτησε ο άντρας που, κρατώντας ένα κηροπήγιο στα χέρια του, είχε πάρει θέση μάχης.

«Ναι. Σας είδαμε να τρέχετε προς τα εδώ, αλλά μετά σας χάσαμε. Δεν ξέραμε πού ήσασταν μέχρι που ακούσαμε το κλάμα του μωρού και φοβηθήκαμε πως μαζί με εσάς θα ανα-

* Πρέπει να ψάξουμε και στην εκκλησία.

** Η πόρτα είναι κλειδωμένη απ' έξω. Δεν υπάρχει πιθανότητα να είναι κανείς μέσα.

κάλυπταν και εμάς. Αλλά, δόξα τω Θεώ, σταμάτησε. Είμαστε κρυμμένοι πίσω στο οστεοφυλάκιο καμιά δεκαριά. Ελάτε... θα ανεβούμε από το μονοπάτι στα έλατα και θα πάμε να κρυφτούμε στη Σπηλιά του Τυφλού, μέσα στις οξιές. Εκεί θα είμαστε ασφαλείς μέχρι να κοπάσει το κακό που μας βρήκε. Πάμε, γιατί μπορεί να ξαναγυρίσουν και τότε...» Τα λόγια της κόπηκαν απότομα μόλις αντίκρισε το μωρό στην αγκαλιά της μητέρας του. Εκείνη, βλέποντας την απόγνωση ζωγραφισμένη στο πρόσωπο της ηλικιωμένης γυναίκας, κατάλαβε πως κάτι κακό είχε συμβεί. Γύρισε προς τον άντρα της, που είχε μείνει και αυτός ακίνητος κοιτάζοντας το μωρό, και έσκυψε το κεφάλι της αργά στον κόρφο της με την ελπίδα πως θα έβλεπε κάτι διαφορετικό από αυτό που ήδη είχε υποψιαστεί, αλλά έκανε λάθος. Το άψυχο σωματάκι του μωρού ήταν παραδομένο στην αγκαλιά της, κοιτάζοντάς την με τα ορθάνοιχτα παγωμένα του μάτια. Η ανάσα της έγινε βαριά και τα πρώτα πνιχτά δάκρυα άρχισαν να κυλούν από τα μάτια της. Έσφιξε πιο δυνατά το μωρό στην αγκαλιά της και γύρισε το κεφάλι προς τον αυστηρό Παντοκράτορα, ζωγραφισμένο με χρώματα που πια είχαν ξεθωριάσει στο εσωτερικό του μικρού τρούλου, ανοίγοντας το στόμα να φωνάξει, αλλά δεν είχε φωνή. «Γιατί, Θεέ μου, γιατί...; Πώς μπόρεσα...; Γιατί μου έδωσες αυτή τη δύναμη...; Γιατί δε μου 'κοβες το χέρι...; Φέρ' το μου πίσω σε παρακαλώ... Φέρ' το μου πίσω και πάρε τη δική μου ζωή... Πώς θα ζήσω χωρίς αυτό;» Ο άντρας την πήρε στην αγκαλιά του ξεσπώντας και αυτός σε λυγμούς.

Η ηλικιωμένη γυναίκα άρπαξε με βία το παιδί από τη μητέρα του και το εναπόθεσε πάνω στην αγία τράπεζα. «Ελπίζω τουλάχιστον να μην είναι αργά», ψέλλισε.

Καλοκαίρι... 1950

Το ΠΑΝΕΜΟΡΦΟ ΟΡΕΙΝΟ χωριό στην καρδιά της Πίνδου υποδέχτηκε γλυκά τις ακτίνες του ήλιου, που αγκάλιαζαν με στοργή ακόμη και την πιο σκοτεινή γωνιά του. Η πρωινή υγρασία έκανε τις πέτρινες στέγες και τα καλντερίμια να αστράφτουν και να λαμποκοπούν με το πρώτο φως της ημέρας.

Το καλοκαίρι είχε μπει για τα καλά, και ο ήλιος, πιστός στο καθημερινό του ραντεβού, έκανε τις αυλές τόσο πολύχρωμες από τα κάθε λογής λουλούδια που είχαν μεταφυτεύσει με αγάπη οι χωρικοί, που έλεγες πως είσαι περισσότερο σε λιβάδι παρά στην αυλή κάποιου σπιτιού.

Η Μαρία, έγκυος στον έβδομο μήνα, άνοιξε την εξώπορτα και με τον ελληνικό καφέ, φτιαγμένο από ρεβίθι και κριθάρι, πάνω σε έναν μικρό δίσκο βγήκε στην αυλή. Έμεινε για λίγο ακίνητη κλείνοντας τα μάτια και αφήνοντας τον ήλιο να ζεσάνει το νεανικό της πρόσωπο και να φτάσει βαθιά μέσα της, εκεί όπου κυοφορούσε το μωρό της. Μια ξαφνική ενόχληση που ένωσε στην κοιλιά την έκανε να βγάλει έναν μικρό αναστεναγμό, δαγκώνοντας ταυτόχρονα τα χείλη της. Άφησε τον δίσκο πάνω στο μικρό ξύλινο τραπέζάκι, κάτω από την πλατύφυλλη κερασιά, και, τραβώντας την καρδέκλα προς τον ήλιο, κάθισε κλείνοντας ξανά τα μάτια της.

«Δεν σου είπα να μη σηκωθείς τόσο νωρίς; Η κυρα-Μαρουσιάννα το είπε ξεκάθαρα. Πρέπει να ξεκουράζεσαι γιατί δεν θα έχεις εύκολη γέννα», είπε η μητέρα της κρατώντας στα χέρια δύο μικρές φλοκάτες.

Ο δυνατός ήχος της ξύλινης αυλόπορτας έκανε τη Μαρία να πεταχτεί τρομαγμένη.

«Αφήστε την, κυρία Βαγγελίτσα. Δεν έκανε δα και τίποτα τρομερό... έναν καφέ βγήκε να πει», είπε η Καλλιόπη, η παιδική φίλη της Μαρίας, πλησιάζοντας προς το τραπεζάκι. «Καλημέρα σας, πώς είναι η κοιλίτσα μας σήμερα;»

«Καλημέρα, καλύτερα είναι!» απάντησε η Μαρία χαμογελώντας και κλείνοντας το μάτι στην Καλλιόπη.

«Καλημέρα, Καλλιόπη μου», είπε η κυρα-Βαγγελιώ αρχίζοντας να τινάζει τις φλοκάτες, «κι εσύ πρέπει να της τα λες, όχι μόνο εγώ. Τι φίλες είστε άμα δεν θέλεις το καλό της; Πώς θα είναι ξεκούραστη απόψε για το γλέντι; Και αύριο πώς θα καταφέρει να έρθει στον γάμο σου, ε; Και, προς Θεού, μη σηκωθείς και χορέψεις απόψε, κακομοίρα μου! Η κυρα-Μαρουσιάννα είπε να προσέχεις πολύ. Ευτυχώς που το απόγευμα γυρνάει και ο Δημητρός από τα ξύλα γιατί εμένα δεν με ακούς ποτέ σου».

Η Καλλιόπη, χαϊδεύοντας την κοιλιά της Μαρίας, προσπάθησε να καθησυχάσει την κυρα-Βαγγελιώ.

«Μην ανησυχείτε, κυρα-Βαγγελιώ. Όλα θα πάνε μια χαρά· έχει ακόμα δύο μήνες μπροστά του το Μαράκι μας». Η Μαρία έπιασε το χέρι της Καλλιόπης χαμογελώντας και τρίβοντάς το πάνω στην κοιλιά της.

«Αυτό της λέω κι εγώ, αλλά συνέχεια παράπονα μου κάνει. Θυμάσαι, Καλλιόπη μου, σαν χθες συζητούσαμε εδώ στην αυλή και λέγαμε πόσο πολύ ήθελα ένα παιδί. Και να 'μαστε τώρα... Πώς πέρασε τόσος καιρός μου λες;»

Ο Θάνος, ένα μικρό αγόρι γύρω στα δέκα, είχε φτάσει λίγο μετά την Καλλιόπη στην αυλή και, ακουμπώντας στην

αυλόπορτα, παρακολουθούσε ντροπαλά την κουβέντα των γυναικών. Καμιά τους δεν τον είχε προσέξει, και η Μαρία, γυρνώντας να πιάσει τον καφέ από το τραπέζι, τον είδε να στέκεται ακίνητος με σκυμμένο το κεφάλι. «Επ... καλημέρα, Θανούλη... πώς κι έτσι πρωινός πρωινός;»

«Δεν μπορούσα να κοιμηθώ, κυρία Μαρία...» απάντησε ο Θάνος, χωρίς να σηκώσει το κεφάλι. «Τι κάνει;» ρώτησε διστακτικά δείχνοντας την κοιλιά της Μαρίας.

«Ποιος; Αααα... Μια χαρά είναι, Θάνο μου. Μόλις τώρα μου είπε... να σου πω καλημέρα».

«Κορίτσι θα είναι... πιο όμορφο και πιο ψηλό από εσάς», είπε και έφυγε ανεβαίνοντας τρεχάλα το λιθόστρωτο σοκάκι μπροστά από το σπίτι. Οι τρεις γυναίκες έμειναν για δευτερόλεπτα ακίνητες κοιτάζοντας η μια την άλλη και σχεδόν ταυτόχρονα άρχισαν να γελούν. Το γέλιο τους, όμως, κόπηκε απότομα από μια δυνατή κραυγή πόνου της Μαρίας, που έκανε τον Θάνο να γυρίσει πάλι πίσω στην αυλή. Η Καλλιόπη και η κυρα-Βαγγελίτσα έτρεξαν δίπλα στη Μαρία, που είχε διπλωθεί στα δύο πιάνοντας την κοιλιά της.

«Μαράκι μου, είσαι καλά;» ρώτησε ανήσυχη η μητέρα της γονατίζοντας μαζί με την Καλλιόπη μπροστά της.

Η Μαρία έδειχνε ότι συνέρχεται, καθώς ήταν μάλλον ακόμα ένας περαστικός πόνος, αλλά αυτή τη φορά πολύ πιο δυνατός.

«Ναι, ναι, μια χαρά είμαι. Πάει πέρασε».

«Το απόγευμα που θα έρθει ο Δημητρός πρέπει να φύγετε αμέσως για τον γιατρό στην πόλη».

«Τι λες, καλέ μαμά, και να χάσω τον γάμο της Καλλιόπης μας; Εξάλλου, δεν είναι και τίποτα, αφού ακόμα και ο για-

τρός είπε ότι μπορεί κάποιες φορές να νιώσω λίγο πόνο και ότι είναι φυσιολογικό».

«Ναι, αλλά αυτός δεν ήταν λίγος πόνος... Δεν ξέρω, παιδί μου, τι να σου πω, εγώ πάντως φοβάμαι και φοβάμαι πολύ», είπε η κυρα-Βαγγελιώ, που διαισθανόταν ότι κάτι της έκρυβε. Η Μαρία προσπάθησε να την καθησυχάσει.

«Σου υπόσχομαι πως μεθαύριο, μετά τον γάμο της Καλλιόπης μας, θα φύγουμε αμέσως για την πόλη».

Η Μαρία είδε πάλι τον Θάνο στην πόρτα.

«Εσύ ακόμα εδώ είσαι;» Ο μικρός έσκυψε πάλι το κεφάλι γεμάτος ντροπή, όπως έκανε κάθε φορά που η Μαρία του απηύθυνε τον λόγο.

«Θες έναν κουραμπιέ;» τον ρώτησε η Μαρία, που τον έβλεπε να κοιτάζει το χώμα, προσπαθώντας να τον κάνει να αισθανθεί λίγο πιο άνετα. Ο Θάνος σήκωσε το κεφάλι και έκανε ένα νεύμα που σήμαινε πως δέχεται τη γλυκιά προσφορά.

«Μαμά, φέρε έναν κουραμπιέ στον Θανούλη μας...»

«Μόνο έναν;» είπε η κυρα-Βαγγελιώ και χάθηκε μέσα στο σπίτι.

Η Καλλιόπη, βλέποντάς τον να έχει μείνει άγαλμα, τον πήρε απο το χέρι και τον τράβηξε να καθίσει δίπλα τους.

«Έλα, έλα, πέραν μέσα, μην ντρέπεσαι... κάθισε εδώ κοντά μας».

Ο Θάνος, χωρίς να σηκώσει το κεφάλι, κάθισε κρύβοντας τα χέρια του, που είχαν αρχίσει να τρέμουν, κάτω από τα πόδια για να μην προδοθεί.

«Και πώς ξέρεις ότι θα είναι κορίτσι, δεν μας είπες;» τον τσίγκλισε η Μαρία, που θυμήθηκε τα τελευταία του λόγια.

Ο Θάνος άρχισε σιγά σιγά να παίρνει θάρρος σηκώνοντας το κεφάλι.

«Το... το έχω... το έχω καταλάβει εδώ και καιρό».

«Από καιρό, ε; Και πώς το κατάλαβες; Γιατί εμείς με την Καλλιόπη δεν μπορούμε παρά μόνο να μαντέψουμε».

«Αφού έχετε γίνει πολύ όμορφη, κυρία Μαρία. Έτσι δεν λένε; Όταν η μητέρα ομορφαίνει, είναι κορίτσι και, όταν ασημαίνει, είναι αγόρι».

«Κι εγώ έχω γίνει πιο όμορφη, ε;»

«Ναι, αλλά το κορίτσι θα είναι πολύ πιο όμορφο από εσάς!»

Η Μαρία και η Καλλιόπη κοίταξαν πολύ περίεργα τον Θάνο, που έσκυψε απότομα για ακόμη μία φορά ντροπαλά το κεφάλι. Η κυρα-Βαγγελιώ βγήκε και πάλι στην αυλή με έναν κουραμπιέ και ένα ποτήρι νερό.

«Ορίστε και ο κουραμπιές! Δεν μας είπες όμως, έφαγες πρωινό; Γιατί αλλιώς δεν κάνει να τον φας. Ποιος ακούει τη Μαρία μετά!»

«Έφαγα κυρα-Βαγγελιώ...» απάντησε ο Θάνος, που δεν ήθελε να χάσει αυτό το υπέροχο γλύκισμα που ήταν μπροστά στα μάτια του, «μια τριψάνα με γίδινο γάλα!»

«Ε, τότε λοιπόν είναι όλος δικός σου!» είπε θριαμβευτικά η κυρα-Βαγγελιώ, που είδε τον Θάνο να του τρέχουν τα σάλια παρασύροντας σε ένα δυνατό γέλιο τη Μαρία και την Καλλιόπη.

«Ευχαριστώ!» φώναξε το αγόρι και έχωσε με τη μία όλον τον κουραμπιέ στο στόμα του.

Ο μικρός, από τη στιγμή που μπήκε στην αυλή, είχε σχεδόν μονίμως τα μάτια του καρφωμένα στην κοιλιά της Μα-

ρίας. Ένα χαμόγελο ήταν ζωγραφισμένο στο πρόσωπό του, ακόμα κι όταν έσκυβε ντροπαλά το κεφάλι.

«Άντε, πιες και λίγο νερό και είσαι εντάξει», είπε η Μαρία προσφέροντάς του το ποτήρι. Ο Θάνος ήπιε γρήγορα μια γουλιά και, ακουμπώντας το ποτήρι στο τραπέζι, πήρε μια βαθιά ανάσα κοιτάζοντας την εγκυμονούσα.

«Κυρία Μαρία, θα ήθελα να σας ζητήσω μια χάρη».

«Φυσικά, Θάνο, ό,τι θέλεις», αποκρίθηκε κοιτάζοντάς τον με περιέργεια.

«Θα μου επιτρέπατε να έπιανα για λίγο την κοιλιά σας;»

«Και το ρωτάς; Έτσι κι αλλιώς θα γίνετε οι καλύτεροι φίλοι».

Το πρόσωπό του έλαμψε από χαρά και ένα μεγάλο χαμόγελο γλίστρησε στα χείλη του χωρίς ντροπές πλέον και ενδοιασμούς. Ήταν λες και του δόθηκε η άδεια να ανοίξει την πόρτα του Παραδείσου. Καθώς άπλωνε το χέρι για να αγγίξει την κοιλιά της Μαρίας, έκλεισε τα μάτια για να μπορέσει να φτάσει με τη φαντασία του όσο πιο κοντά γινόταν στο μωρό.

Σκιάθος... Στο μέλλον... 1973

ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ...

Το ολόγιομο αυγουσιάτικο φεγγάρι βρίσκεται στο ζενίθ, αγκαλιάζοντας με τη λάμψη του όλο το νησί και κάνοντας τη νύχτα μέρα. Ο Θάνος, κρατώντας στην αγκαλιά του ένα

κορίτσι, κάθεται στην αμμουδιά μιας απόμερης παραλίας. Έχουν και οι δύο το κεφάλι τους γερμένο προς τα πίσω και τα μάτια τους κλειστά. Το πρόσωπό τους λάμπει από ευτυχία, καθώς προσπαθούν να κλέψουν ακόμη και την πιο μικρή μαλαματένια αχτίδα της σελήνης. Το κορίτσι γέρνει σιγά σιγά το κεφάλι προς το στέρνο του. Αυτός απλώνει το χέρι και τη σφίγγει πάνω του ψιθυρίζοντας τους στίχους από το ποίημα του Βαλαωρίτη «Η Αχτίδα».

«Αν ήμουνα του φεγγαριού/ μαλαματένι' αχτίδα,/ θα χώνευα κρυφά κρυφά/ μες στα μαλλιά σου τα χρυσά/ να γένω μια πλεξίδα.

»Κι όταν η νύχτα θα 'ρχεται/ να κλει τα βλέφαρά σου,/ κι άλλος κανείς δε θα θωρεί/ τ' αγγελικό σου το κορμί/ παρά το κόνισμά σου,

»τότε κι εγώ στ' ανέφελο/ θα βγαίνω μέτωπό σου,/ θα σε φιλώ... θα λησμονώ/ τ' αστέρια μου, τον ουρανό.../ θα σβηώμ' εκεί σιμά σου.

»Και συ μ' ένα χαμόγελο/ πόλαμψε σα δοξάρι...»

Το κορίτσι σφίγγει κι αυτό όσο πιο δυνατά μπορεί τον Θάνο στην αγκαλιά της, συνεχίζοντας:

«μ' αγκάλιασες σφιχτά σφιχτά,/ κι εγώ ελησιμόνησα, κυρά,/ κι αχτίδα και φεγγάρι».

Στο χωριό... Τότε...

ΕΧΕΙ ΦΤΑΣΕΙ ΗΔΗ ΑΠΟΓΕΥΜΑ, και το σπίτι της Καλλιόπης είναι γεμάτο κόσμο. Από νωρίς, όλο σχεδόν το χωριό είναι εκεί.